

Anna Organiściak-Krzykowska, Marek Piotrowski

Katedra Polityki Społecznej i Ubezpieczeń, Wydział Nauk Ekonomicznych,
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie¹

Department of Social Policy and Insurance, Faculty of Economic Sciences,
University of Warmia and Mazury in Olsztyn

Struktura przestrzenna krótkoterminowego zatrudnienia cudzoziemców w Polsce

Streszczenie

Jedną z form powierzania pracy cudzoziemcom w Polsce było w ostatnich latach zatrudnianie ich na podstawie oświadczenia pracodawcy o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi. Procedura uproszczona, umożliwiająca zatrudnienie imigranta zarobkowego na okres maksymalnie sześciu miesięcy w skali roku, cieszyła się rosnącą popularnością. W niniejszym opracowaniu skupiono uwagę na zjawisku krótkoterminowego zatrudnienia cudzoziemców w Polsce oraz przestrzennego zróżnicowania jego skali. W latach 2008–2016, stanowiących ramy czasowe badania, można zauważyć, że najsilniej rozwinięte gospodarczo województwa wyrażały zdecydowanie największy popyt na pracę oferowaną przez imigrantów zarobkowych. Od 2014 roku notowano jednak systematyczny spadek udziału województwa mazowieckiego w ogólnej liczbie składanych oświadczeń. Wydaje się, że może to być sygnał zbliżającego się nasycenia wtórnego segmentu rynku pracy tego województwa zewnętrznymi zasobami pracy.

Słowa kluczowe: cudzoziemcy, imigranci, popyt na pracę cudzoziemców, procedura uproszczona, zatrudnienie krótkoterminowe

¹ Wydział Nauk Ekonomicznych UWM w Olsztynie, ul. Michała Oczapowskiego 4, 11-041 Olsztyn; adresy elektroniczne autorów: anna.krzykowska@uwm.edu.pl, mpiotrowski@uwm.edu.pl.

Wprowadzenie

Swobodny przepływ kapitału, wiedzy i pracy jest jednym z istotnych warunków efektywnego gospodarowania. Mobilność zawodowa i przestrzenna to zjawiska, które mogą przyczyniać się do utrzymywania stanu zbliżonego do równowagi na rynku pracy bądź też inicjować powrót do tego stanu. Wysoki poziom mobilności zasobów pracy stanowi jedną z cech elastycznego rynku pracy, będącego ważną częścią składową konkurencyjnych systemów gospodarczych.

Napływ obcokrajowców do Polski w formie imigracji zarobkowej jest zjawiskiem relatywnie nowym. W okresie powojennym można było dostrzec głównie proces odpływu ludności polskiej poza granice kraju. Skala napływu imigrantów zarobkowych zaczęła wzrastać wraz z rozpoczęciem okresu transformacji, tj. na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych (Organiściak-Krzykowska, Piotrowski, Nyklewicz, Skórska, Kucharski, 2013).

Relatywnie niski (w stosunku do odpływu) napływ cudzoziemców do Polski w ostatnich dziesięcioleciach wynikał z tego, że poziom zarobków w Polsce jest mniej atrakcyjny niż w państwach Europy Zachodniej. Niemniej jednak coraz wyraźniej obserwuje się wzrost zainteresowania Polską wśród cudzoziemców, dotyczy to zwłaszcza obywateli Ukrainy (Iglicka, Gmaj, Borodzicz-Smoliński, 2011; Klimek, 2015; Piotrowski, 2015; Kaczmarczyk, 2015; Chmielewska, Dobroczek, Panuciak, 2018).

Jedną z form powierzenia pracy cudzoziemcom w Polsce było w ostatnich latach zatrudnianie ich na podstawie oświadczenia pracodawcy o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi, które należało złożyć w powiatowym urzędzie pracy. Jak dowodzą wcześniejsze badania, tak zwana procedura uproszczona, umożliwiająca zatrudnienie imigranta zarobkowego na okres maksymalnie sześciu miesięcy w skali roku, cieszyła się rosnącą popularnością (Organiściak-Krzykowska, Piotrowski, 2015). Krótkoterminowy charakter wspomnianego zatrudnienia oraz wyniki analiz jego struktury pod względem głównych sekcji PKD pozwalają stwierdzić, że wspomniany wzrost popytu na krótkoterminowe zatrudnienie cudzoziemców i jednoczesny wzrost podaży ich pracy stanowią konsekwencję postępującego procesu segmentacji polskiego rynku pracy (zob. teoria dualnego rynku pracy: Doeringer, Piore, 1971; Piore, 1979).

W literaturze przedmiotu wskazuje się na model zmian społeczno-ekonomicznych określany mianem cyklu migracyjnego. Na cykl ten składają się trzy fazy. Pierwszą z nich jest faza mobilności wewnętrznej, a drugą fazą mniej lub bardziej masowej emigracji zagranicznej. Trzeci etap cyklu sytuacja, w której import siły roboczej staje się koniecznością (Kaczmarczyk, Okólski, 2008).

Warto podkreślić, że popyt na pracę cudzoziemców koncentruje się najpierw głównie wokół dużych ośrodków aglomeracyjnych. Wydaje się, że w późniejszym okresie może on jednak wystąpić również w regionach o charakterze peryferyjnym, które jeszcze bardziej niż metropolie są narażone na depopulację oraz starzenie zasobów pracy. W tym kontekście na szczególną uwagę zasługują inicjatywy badawcze dotyczące regionalnych i lokalnych rynków pracy (Kubiciel-Lodzińska, 2012, 2016; Kubiciel-Lodzińska, Ruszczak, 2016).

W niniejszym opracowaniu zainteresowanie zostało skupione na zjawisku krótkoterminowego zatrudniania cudzoziemców w Polsce oraz przestrzennego zróżnicowania jego skali w latach 2008–2016². Źródłem wykorzystanych informacji były dane zagregowane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Główne pytanie badawcze postawione przez autorów brzmi: czy struktura przestrzenna badanego zjawiska ma w Polsce względnie stały charakter, czy można jednak stwierdzić, że w ostatnim czasie ulega ona pewnym przeobrażeniom.

Zatrudnienie cudzoziemców na podstawie procedury uproszczonej

Procedura uproszczona, czyli zatrudnianie cudzoziemców na podstawie oświadczenia pracodawcy o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi, to rozwiązanie formalnoprawne przyjęte w Polsce na rzecz ograniczenia rozmiarów zjawiska krótkoterminowej pracy cudzoziemców w szarej strefie. Zredukowanie formalności do niezbędnego minimum było, jak dotychczas, zdecydowanie największym przejawem liberalizacji zasad regulujących zatrudnianie w Polsce imigrantów zarobkowych. Na kształt wspomnianej procedury miały wpływ zmiany wprowadzane następującymi aktami prawa wykonawczego:

- a) *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 sierpnia 2006 r. w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę*, Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1116;
- b) *vRozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 czerwca 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę*, Dz. U. z 2007 r. Nr 120, poz. 824;
- c) *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę*, Dz. U. z 2008 r. Nr 17, poz. 106;
- d) *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 lutego 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę*, Dz. U. z 2009 r. Nr 21, poz. 114;
- e) *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 czerwca 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę*, Dz. U. z 2010 r. Nr 109, poz. 716;
- f) *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę*, Dz. U. z 2010 r. Nr 236, poz. 1559;
- g) *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 lipca 2011 r. w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę*, Dz. U. z 2011 r. Nr 155, poz. 919;

² Zmiany w zasadach powierzania cudzoziemcom pracy sezonowej w Polsce wprowadzone nowelizacją ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z 2017 r. oraz późniejszymi aktami wykonawczymi stanowią inspirację dla przyszłych analiz omawianego zjawiska.

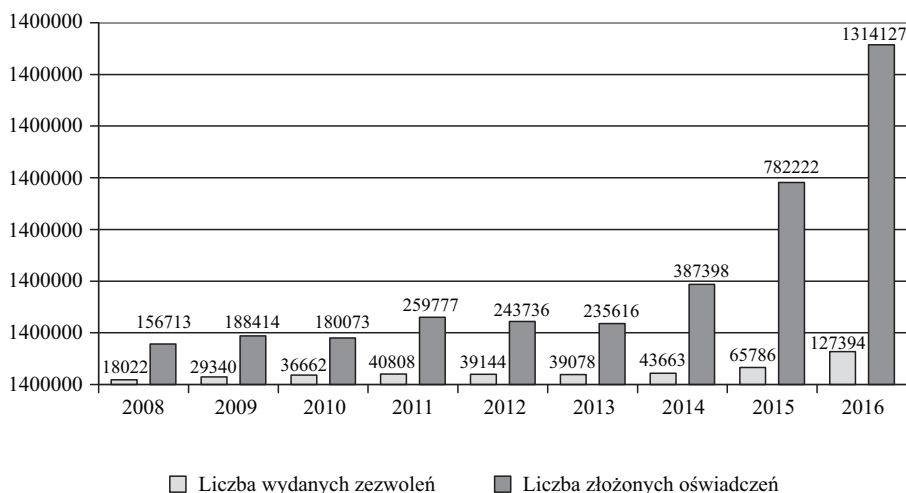
- h) *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 listopada 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę*, Dz. U. z 2013 r. Poz. 1507;
- i) *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 kwietnia 2015 r. w sprawie przypadków, w których powierzanie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę*, Dz. U. z 2015 r. Poz. 588.

We wskazanych powyżej aktach wykonawczych zmianie ulegała liczba krajów, których obywatele byli uprawnieni do podejmowania pracy w Polsce w procedurze uproszczonej, czyli bez konieczności ubiegania się pracodawcy o zezwolenie na pracę dla cudzoziemca. Katalog krajów prezentował się w poszczególnych latach następująco:

- 2008 — Białoruś, Rosja, Ukraina;
- 2009 — Białoruś, Rosja, Ukraina, Mołdawia;
- 2010–2013 — Białoruś, Rosja, Ukraina, Mołdawia, Gruzja;
- 2014–2017 — Białoruś, Rosja, Ukraina, Mołdawia, Gruzja, Armenia.

Analiza porównawcza danych zagregowanych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, które dotyczą liczby wydawanych corocznie zezwoleń na pracę cudzoziemców oraz liczby oświadczeń pracodawców składanych w powiatowych urzędach pracy, wskazuje na coraz większe znaczenie drugiej z wymienionych form zatrudnienia (wykres 1).

Wykres 1. Liczba wydanych zezwoleń na pracę cudzoziemców oraz złożonych oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi w Polsce w latach 2008–2016

Źródło: <https://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/> [dostęp: 11.10.2017].

W całym przedziale czasowym poddanym analizie widać wyraźną dysproporcję między liczbą wydawanych przez wojewodów zezwoleń na pracę cudzoziemców oraz liczbą oświadczeń pracodawców o zamiarze krótkoterminowego powierzenia im pracy w ramach tak zwanej procedury uproszczonej. W ostatnich latach był dostrzegalny wzrost popytu na pracę cudzoziemców mierzonego zarówno jednym, jak i drugim wskaźnikiem. Należy jednak podkreślić, że liczba złożonych w 2016 roku oświadczeń pracodawców była ponad dziesięciokrotnie wyższa od liczby zezwoleń wydanych w tym samym roku przez wojewodów i osiągnęła poziom ponad 1,3 miliona.

Mając świadomość faktu, że nie każde złożone oświadczenie pracodawcy o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi skutkowało jego rzeczywistym zatrudnieniem, trzeba jednak zaznaczyć, że w ostatnich latach zjawisko to straciło swój wcześniejszy marginalny charakter. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać zarówno po popytowej, jak i podażowej stronie rynku pracy. Jednym z podstawowych impulsów wzrostu popytu na krótkoterminową pracę cudzoziemców w Polsce była coraz wyraźniej widoczna niechęć pracowników rodzimych do świadczenia pracy w zawodach wtórnego segmentu rynku pracy, co dowodzi postępowania procesu segmentacji polskiego rynku pracy. Istotną determinantą obserwowanej sytuacji był ponadto wzrost zainteresowania cudzoziemców świadczeniem pracy sezonowej w Polsce. U jego podstaw — z jednej strony — leży relatywnie stabilna sytuacja gospodarcza w Polsce, będąca silnym czynnikiem przyciągającym. Z drugiej strony istotną rolę odgrywają czynniki wypychające, które obserwuje się w ostatnich latach na Ukrainie. Warto w tym miejscu odwołać się do teorii czynników wypychających i przyciągających Everetta S. Lee (Lee, 1966). Ma to duże znaczenie w kontekście dominacji obywateli tego kraju w strukturze oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi³. Wpływ na jej kształt mają również czynniki zewnętrzne, w tym między innymi brak otwartych możliwości zatrudniania Ukraińców w krajach zachodniej Europy.

Uwarunkowania przestrzennego zróżnicowania krótkoterminowego zatrudnienia cudzoziemców w Polsce

Skala zatrudnienia cudzoziemców na danym krajowym rynku pracy charakteryzuje się zazwyczaj wyraźnym zróżnicowaniem przestrzennym. Odwołując się do wspomnianej wcześniej teorii czynników wypychających i przyciągających autorstwa Everetta S. Lee (1966), należy pamiętać, że w badaniu zjawiska migracji zagranicznych niezbędne jest możliwie jak najszerze spojrzenie, uwzględniające zarówno perspektywę kraju wysyłającego, jak i przyjmującego.

³ Obywatele Ukrainy stanowili 96% cudzoziemców wskazanych w oświadczeniach pracodawców o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi złożonych w powiatowych urzędach pracy w 2016 r.; <https://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/> [dostęp: 11.10.2017].

Do najistotniejszych determinant migracji zarobkowych zalicza się między innymi:

- możliwość znalezienia zatrudnienia;
- wysokość uzyskiwanych dochodów;
- bezpieczeństwo i warunki pracy;
- poziom stabilności zatrudnienia;
- poziom życia;
- zasady uzyskiwania prawa do pracy i prawa pobytu w miejscu docelowym;
- możliwości rozwoju i uzyskiwania nowych kwalifikacji zawodowych (Duszczyk, 2012).

Oprócz wskazanych wyżej czynników o charakterze ekonomicznym nie wolno zapominać o uwarunkowaniach społecznych, politycznych, historycznych, geograficznych czy też demograficznych, które również w znaczący sposób wpływają na podejmowanie decyzji migracyjnych (Massey, 1990, 2002).

Podjęcie analizy uwarunkowań przestrzennego zróżnicowania krótkoterminowego zatrudnienia cudzoziemców w Polsce wymaga na wstępie zrozumienia, że wszystkie wymienione determinanty różnicują się na poziomie niższym niż poziom krajowy, co skutkuje znaczącymi dysproporcjami w atrakcyjności poszczególnych regionów jako potencjalnych kierunków migracji zarobkowych.

Zgodnie z przywołanymi wcześniej rozważaniami popyt na pracę cudzoziemców, jako nieodłączne zjawisko towarzyszące trzeciej fazie cyklu migracyjnego, charakteryzuje się na początku tendencją do koncentracji wokół dużych ośrodków miejskich. Jest to spowodowane relatywnie dużą chłonnością rynków pracy aglomeracji, wysokością możliwych do uzyskania wynagrodzeń i ogólnie rozumianym wyższym poziomem życia niż w regionach peryferyjnych. Warto zatem zastanowić się nad tym, jakie czynniki i okoliczności mogą przyczyniać się do wzrostu zatrudnienia cudzoziemców również w tych regionach.. Jedną ze sprzyjających okoliczności jest niewątpliwie wysoki poziom nasylenia zewnętrzną podażą pracy wtórnych segmentów rynków pracy dużych ośrodków miejskich. Taka sytuacja może doprowadzić do przesunięcia części zewnętrznej podaży pracy na tereny o niższym poziomie rozwoju gospodarczego. Istotne znaczenie może mieć również to, że regiony peryferyjne są, jeszcze bardziej niż aglomeracje, narażone na wyludnianie oraz starzenie zasobów pracy, co w konsekwencji może prowadzić do występowania w nich niedoborów kadrowych niemożliwych do zaspokojenia w oparciu o rodzime zasoby pracy.

W kolejnej części opracowania uwagę skupiono na analizie przestrzennego zróżnicowania popytu na krótkoterminową pracę cudzoziemców w Polsce. W zestawieniu tabelarycznym zaprezentowano liczbę oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi, którą złożono w poszczególnych województwach w latach 2008–2016 (tabela 1).

W celu wyraźniejszego zobrazowania przestrzennego zróżnicowania popytu na krótkoterminową pracę cudzoziemców w Polsce dokonano tabelarycznego zestawienia udziału poszczególnych województw w ogólnej liczbie składanych oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi (tabela 2).

Tabela 1. Oświadczenia pracodawców o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi złożone w latach 2008–2016 — według województw

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
dolnośląskie	13302	12997	14715	24606	28410	22980	36822	73042	134862
kujawsko-pomorskie	2040	1265	1823	1804	2276	2919	9540	29694	48517
lubelskie	18091	21050	18148	22059	19325	18105	26274	56039	75114
lubuskie	6000	4976	6016	8239	8506	6531	11019	34132	67648
łódzkie	4265	6006	10797	8931	6039	5368	11385	37686	99398
małopolskie	4092	4141	5522	9262	8521	9240	20040	46319	101407
mazowieckie	75670	106332	91881	136799	130009	130959	202909	316108	369463
opolskie	2966	3402	3336	4230	3511	3922	6160	14744	23812
podkarpackie	3701	2042	1453	2511	1881	2705	7886	10109	11162
podlaskie	3251	1637	2326	2601	1165	1123	1802	7062	9483
pomorskie	4585	3643	3057	5419	4252	3269	5794	25270	67395
śląskie	3334	4296	4617	9562	7486	6613	11259	34349	85694
świętokrzyskie	2950	5608	5804	6743	5867	6054	7339	17108	28599
warmińsko-mazurskie	480	2138	315	440	686	865	1431	3604	8997
wielkopolskie	8925	5537	7114	11827	12285	11713	21987	58628	126972
zachodniopomorskie	3061	3344	3149	4744	3517	3250	5751	18328	55604

Źródło: <https://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/> [dostęp: 11.10.2017].

Tabela 2. Udział województw w liczbie złożonych oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi w latach 2008–2016 (dane w %)

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
dolnośląskie	8,5	6,9	8,2	9,5	11,7	9,7	9,5	9,3	10,3
kujawsko-pomorskie	1,3	0,7	1,0	0,7	0,9	1,2	2,5	3,8	3,7
lubelskie	11,5	11,2	10,1	8,4	7,9	7,7	6,8	7,2	5,7
lubuskie	3,8	2,6	3,3	3,2	3,5	2,8	2,8	4,4	5,2
łódzkie	2,7	3,2	6,0	3,4	2,5	2,3	2,9	4,8	7,6
małopolskie	2,6	2,2	3,1	3,6	3,5	3,9	5,2	5,9	7,7
mazowieckie	48,3	56,4	50,9	52,6	53,4	55,5	52,3	40,4	28,1

Tabela 2. (cd.)

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
opolskie	1,9	1,8	1,9	1,6	1,4	1,7	1,6	1,9	1,8
podkarpackie	2,4	1,1	0,8	1,0	0,8	1,1	2,0	1,3	0,8
podlaskie	2,1	0,9	1,3	1,0	0,5	0,5	0,5	0,9	0,7
pomorskie	2,9	1,9	1,7	2,1	1,7	1,4	1,5	3,2	5,1
śląskie	2,1	2,3	2,6	3,7	3,1	2,8	2,9	4,4	6,5
świętokrzyskie	1,9	3,0	3,2	2,6	2,4	2,6	1,9	2,2	2,2
warmińsko-mazurskie	0,3	1,1	0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	0,5	0,7
wielkopolskie	5,7	2,9	4,0	4,6	5,0	5,0	5,7	7,5	9,7
zachodniopomorskie	2,0	1,8	1,7	1,8	1,4	1,4	1,5	2,3	4,2

Źródło: <https://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/> [dostęp: 11.10.2017].

W poddanym analizie przedziale czasowym można dostrzec niewątpliwą dominację liczebności oraz udziału oświadczeń składanych w powiatowych urzędach pracy województwa mazowieckiego. W 2009 roku stanowiły one ponad 56% wszystkich złożonych w Polsce oświadczeń. Od 2014 roku jest notowany spadek udziału województwa mazowieckiego w ogólnej liczbie oświadczeń, który jest spowodowany bardzo dynamicznym przyrostem liczby oświadczeń składanych w kilku innych województwach. Spadek udziału województwa mazowieckiego do poziomu nieco ponad 28% skłania do zastanowienia się nad tym, czy jest to sygnał zbliżającego się przesylenia rynku pracy tego województwa pod względem możliwości absorpcji imigrantów zarobkowych zainteresowanych świadczeniem pracy krótkoterminowej. Należy mieć oczywiście świadomość tego, że na ten stan rzeczy ma również wpływ wzrost skali sezonowego zatrudnienia cudzoziemców odnotowany w innych województwach.

Analizy przestrzennego zróżnicowania omawianego zjawiska prowadzą ponadto do wniosku, że jest możliwe wyszczególnienie dwóch kolejnych kategorii województw skupionych wokół silnych ośrodków aglomeracyjnych. W skład pierwszej wchodzi województwa: dolnośląskie i wielkopolskie, z udziałem na poziomie około 10% wszystkich składanych w Polsce oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi. Drugą grupę stanowią województwa: łódzkie, małopolskie oraz śląskie, których udział w 2016 roku mieścił się w przedziale 6–8% wszystkich oświadczeń.

Ponadto na uwagę zasługuje województwo lubelskie, w którym w całym analizowanym okresie odnotowano relatywnie duży udział oświadczeń. Warto podkreślić, że głównym uzasadnieniem takiego stanu rzeczy jest bliskość geograficzna granicy z Ukrainą.

Do województw o najniższej liczbie i udziale oświadczeń składanych przez pracodawców należy zaliczyć: podkarpackie, podlaskie i warmińsko-mazurskie.

Zakończenie

Zatrudnianie cudzoziemców na podstawie tak zwanej procedury uproszczonej było jedną z form powierzania im pracy w Polsce. Głównym założeniem jej wprowadzenia była liberalizacja zasad krótkoterminowego zatrudnienia imigrantów zarobkowych, a przez to przeniesienie jego części z szarej strefy do zatrudnienia legalnego.

Wyniki analizy skali wykorzystywania omawianej procedury uprawniają do stwierdzenia, że popyt na pracę sezonową cudzoziemców przestał być w ostatnim czasie zjawiskiem o charakterze marginalnym, a Polska znajduje się obecnie w trzeciej fazie przywołanego wcześniej cyklu migracyjnego, w której to import zagranicznej siły roboczej staje się koniecznością.

Warto podkreślić, że popyt na pracę cudzoziemców, zgodnie z teoriami migracyjnymi, powinien koncentrować się najpierw głównie wokół dużych ośrodków aglomeracyjnych. Wydaje się, że w późniejszym okresie może on jednak wystąpić również w regionach o charakterze peryferyjnym, które jeszcze bardziej niż duże ośrodki miejskie są narażone na depopulację oraz starzenie zasobów pracy.

W niniejszym opracowaniu przeprowadzono analizę struktury przestrzennej krótkoterminowego zatrudnienia cudzoziemców w Polsce. Należy podkreślić, że w całym badanym okresie znajduje potwierdzenie przywołane powyżej ujęcie teoretyczne: najsilniej rozwinięte gospodarczo województwa, z najprężniej funkcjonującymi stolicami, generują zdecydowanie największy popyt na pracę oferowaną przez imigrantów zarobkowych.

W ostatnich latach odnotowano systematyczny spadek udziału województwa mazowieckiego w ogólnej liczbie składanych oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi. Wydaje się, że może to być zapowiedź nadchodzącego nasycenia wtórnego segmentu rynku pracy tego województwa, co w konsekwencji może doprowadzić do przesunięcia części zewnętrznych zasobów pracy do innych województw.

Bibliografia

- Chmielewska, I., Dobroczycki, G., Panuciak, A. (2018). *Obywatele Ukrainy pracujący w Polsce — raport z badania. Badanie zrealizowane w 2017 roku*. Warszawa: Narodowy Bank Polski.
- Doeringer, P.B., Piore, M.J. (1971). *Internal Labor Markets and Manpower Analysis*. Lexington: Heath.
- Duszczyk, M. (2012). *Polska polityka imigracyjna a rynek pracy*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Aspra-JR.
- Iglicka, K., Gmaj, K., Borodicz-Smoliński, W. (2011). *Circular Migration Patterns. Migration between Ukraine and Poland*. Fiesole: European University Institute.
- Kaczmarczyk, P. (2015). Burden or Relief? Fiscal Impacts of Recent Ukrainian Migration to Poland. *IZA Discussion Paper Series No. 8779*.
- Kaczmarczyk, P., Okólski, M. (red.) (2008). *Polityka migracyjna jako instrument promocji zatrudnienia i ograniczenia bezrobocia*. Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami WNE UW.

- Klimek, D. (2015). *Funkcja ekonomiczna migracji zarobkowej z Ukrainy do Polski*. Łódź: Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej.
- Kubiciel-Lodzińska, S. (2012). *Imigracja zarobkowa do województwa opolskiego. Skala, warunki i perspektywy*. Opole: Politechnika Opolska.
- Kubiciel-Lodzińska, S. (2016). *Zatrudnienie cudzoziemców w przedsiębiorstwach. Determinanty i perspektywy (przykład województwa opolskiego)*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego.
- Kubiciel-Lodzińska, S., Ruszczak, B. (2016). The Determinants of Student Migration to Poland Based on the Opolskie Voivodeship Study. *International Migration*, vol. 54, iss. 5, s. 162–174.
- Lee, E.S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, vol. 3, no. 1, s. 47–57.
- Massey, D.S. (1990). Social Structure, Household Strategies, and the Cumulative Causation of Migration. *Population Index*, vol. 56, no. 1, s. 3–26.
- Massey, D.S. (2002). A Syntetic Theory of International Migration. W: V. Iontsev (red.), *World in the Mirror of International Migration*. Moscow: MAX Press.
- MRPiPS. *Cudzoziemcy pracujący w Polsce — statystyki*. Pobrane z: <https://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/> [dostęp: 11.10.2017].
- Organiściak-Krzykowska, A., Piotrowski, M. (2015). Conditions and Scale of Foreigners' Employment in Poland. *Olsztyn Economic Journal*, vol. 10(3), s. 223–232.
- Organiściak-Krzykowska, A., Piotrowski, M., Nyklewicz, K., Skórska, A., Kucharski, L. (2013). *Popyt na pracę cudzoziemców*. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.
- Piore, M.J. (1979). *Birds of Passage: Migrant Labour and Industrial Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Piotrowski, M. (2015). Ukraińcy na rynku pracy w Polsce — komplementarni czy substytucyjni? *Edukacja Ekonomistów i Menedżerów. Problemy, innowacje, projekty, nr 1 (35)*, s. 155–167.

Akty prawne

- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 sierpnia 2006 r. w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1116.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 czerwca 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, Dz. U. z 2007 r. Nr 120, poz. 824.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, Dz. U. z 2008 r. Nr 17, poz. 106.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 lutego 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, Dz. U. z 2009 r. Nr 21, poz. 114.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 czerwca 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, Dz. U. z 2010 r. Nr 109, poz. 716.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, Dz. U. z 2010 r. Nr 236, poz. 1559.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 lipca 2011 r. w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, Dz. U. z 2011 r. Nr 155, poz. 919.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 listopada 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, Dz. U. z 2013 r. Poz. 1507.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 kwietnia 2015 r. w sprawie przypadków, w których powierzanie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, Dz. U. z 2015 r. Poz. 588.

Spatial structure of short-term employment of foreigners in Poland

Summary

One of the forms of entrusting work to foreigners in Poland in recent years has been employing them on the basis of the employer's statement on the intention to entrust work to a foreigner. The simplified procedure, enabling the employment of immigrants for a maximum period of six months per year, was recently growing in popularity. This study focused on the phenomenon of short-term employment of foreigners in Poland and the spatial differentiation of its scale. In the whole of the analyzed period of years 2008–2016, it can be seen that the most economically developed voivodeships expressed by far the highest demand for labor offered by economic migrants. Since 2014, however, a systematic decrease in the share of the Mazowieckie Voivodeship in the total number of submitted declarations has been noted. It seems that it may be a signal of impending saturation of the secondary segment of the labor market of this province with external labor resources.

Key words: foreigners, immigrants, demand for the work of foreigners, simplified procedure, short-term employment